

دانشگاه علوم پزشکی تبریز

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

برنامه راهبردی

۱۴۰۵-۱۴۰۱

Social Determinants of health Research Center

Strategic Planning

2022-2026

پیشگفتار:

در دنیای امروز دیدگاه های سلامت چشم اندازی وسیع تر پیدا کرده و ضرورتاً به عوامل تعیین کننده غیر طبی سلامت توجه ویژه ای معطوف گشته است. هر یک از این تعیین کننده ها به خودی خود و یا از طریق تاثیر بر یکدیگر وضعیت سلامتی را به شدت تحت تاثیر قرار میدهند و سبب بروز بی عدالتی هایی در وضعیت سلامت می گردند.

این تعیین کننده ها از قبیل وراثت، شیوه زندگی، محیط زیست، وضعیت اقتصادی - اجتماعی و ... بوده که تاثیر چشمگیری بر سلامت و پیامدهای آن از جمله کیفیت زندگی دارند.

مراقبت های پزشکی می توانند باعث طول عمر و یا بهبودی از یک بیماری جدی شوند ولی آن چیزی که برای سلامت جمعیت مهم است، شرایط اجتماعی - اقتصادی است که باعث می شود مردم بیمار شوند و یا نیاز به مراقبت پزشکی داشته باشند.

بدین معنا که تعیین کننده های اجتماعی سلامت (Social Determinants of Health) مانند میزان درآمد، سطح تحصیلات، شغل، تغذیه، طبقه اجتماعی بسیار بیشتر از عواملی مانند بیولوژیک سبب ابتلا به بیماری ها می شوند و در سلامت انسان نقش به سزایی دارند که اگر نادیده گرفته شوند رسیدن به اهداف سلامتی و برقراری عدالت در سلامت را محال می نمایند.

از طرفی دیگر سلامت مقوله ای است که نقش آن در ارتقای شاخص های توسعه انسانی نیز انکار ناپذیر است، لذا مبارزه با عواملی که سلامت را تحت تاثیر قرار داده و نیز سبب وجود نابرابری هایی در سلامت می گردند در حقیقت از اولویتهای همه آحاد جامعه و نیز از مهمترین وظایف دولت محسوب می شود. جوامعی با میلیونها کودک و بزرگسالی که قادر به زندگی مولد و مثمر ثمر نیستند پایدار نخواهند بود.

مسائل اجتماعی و مشکلاتی نظیر فقر، بیکاری و بیسوادی، قطعاً به عنوان مشکل در تمام کشورهای دنیا با ابعاد متفاوتی وجود دارند و مسلماً این خواست غائی تمام دولتهاست که بتوانند راهکاری مناسب برای بر طرف کردن موانع و ایجاد رفاه، امنیت و سلامت مردم خویش پیداکنند. مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی

موثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی تبریز در این برنامه که برای ۵ سال دوم فعالیت خود تنظیم نموده است در نظر دارد گام های موثر تری با افزایش هماهنگی های بین بخشی و انجام پژوهش های کاربردی در سطح جامعه در راستای اعتلای تعیین گرهای سلامت بردارد.

مقدمه (Introduction)

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی تبریز، با توجه به نیاز اعلام شده از سوی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، مبنی بر اهمیت تعیین گرهای اجتماعی سلامت و لزوم پژوهش و آموزش در این رابطه، در سال ۱۳۹۲ با تشکیل هیئت موسس بطور رسمی شروع به کار کرد. شورای پژوهشی مرکز که یک مجموعه چند بخشی و متشکل از اساتید و محققان از رشته های مختلف می باشد تشکیل شد. بلافاصله پس از تشکیل شورا، اولویت ها و حوزه های فعالیت تعیین شد و فعالیت ها در زمینه هدایت و پذیرش طرح های پژوهشی، همکاری های بین بخشی و مداخلات اجتماعی و برنامه های آموزشی انجام گرفت که سالانه به روز می شود.

ماموریت (Mission)

رسالت این مرکز، شناسایی و تبیین تعیین گرهای اجتماعی سلامت بعنوان علل ریشه ای بیماری ها و آسیب ها در جامعه در راستای ارتقای سطح سلامت جامعه و کاهش بی عدالتی ها می باشد که این مهم با انجام و هدایت پژوهش های دانشگاهی و چند مرکزی کاربردی و انتقال دانش حاصل از آن به سازمانهای مرتبط و آموزش گروه های هدف (مردم، دانشجویان، ارگان ها و دانشگاهیان، پژوهشگران) حاصل می گردد.

چشم انداز (Vision)

این مرکز بر آن است تا با انجام مأموریت های خود بعنوان نقش مرجع در مطالعات مرتبط با SDH در سطح ملی و منطقه مدیترانه شرقی ایفا نماید.

ارزش ها (Values)

حفظ و احترام به کرامت انسانی

ارتقای روحیه کار تیمی و مشارکت جمعی

تصمیم گیری مبتنی بر شواهد

فراهم سازی فرصت های یکسان

رعایت اصول اخلاق علمی در پژوهش

شایسته سالاری و مسئولیت پذیری

اولویت های پژوهشی (Priorities)

لیست اولیه اولویت های پژوهشی با محوریت اولویت های شبکه مراکز تحقیقات SDH کشوری و بر اساس

مطالعات مختلف در سطح استان در مورد مشکلات شایع سلامت منطقه و نظرات ذینفعان در قالب یک لیست

اولیه جمع آوری گردید و سپس بر اساس معیارهای اولویت بندی پژوهشی COHRED با حضور ذینفعان

اولویت های مهم تا سال ۱۴۰۵ تعیین شدند

اولویت های پژوهشی مرکز شامل عوامل اجتماعی، محیطی مرتبط با خدمات که تعیین کننده سلامت در
حیطه های زیر هستند:

۱- تعیین گره های اجتماعی سلامت باروری و جنسی

۲- تعیین گره های اجتماعی تغییر سبک زندگی

۳- عوامل اجتماعی موثر بر رشد و نمو در سالهای نخست زندگی

۴- پوشش خدمات سلامت، دسترسی، پاسخگویی و رضایت از خدمات در راستای کاهش بی عدالتی

۵- تعیین گره های اجتماعی رفتار سالم

۶- آسیب های اجتماعی (خشونت، طلاق، اعتیاد)

۷- سلامت روان و تعیین گره های آن

۸- سلامت در همه سیاست ها و سیاست گذاری سلامت

۹- سازمان های مردم نهاد و خیریه ها مرتبط با تعیین گره های اجتماعی سلامت

۱۰- عدالت و سلامت

۱۱- تعیین گره های اجتماعی تغذیه و امنیت غذایی

۱۲- تعیین گره های اجتماعی بیماریهای شایع

تجزیه و تحلیل محیط داخلی و خارجی مرکز:

نقاط قوت (Strengths)

- S1: قابلیت همکاری های بین رشته ای
- S2: برخورداری از اعضای هیئت علمی توانمند
- S3 انجام پژوهش های بین مرکزی و بین سازمانی
- S4: روند رو به رشد مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت دررتبه بندی پژوهشی دانشگاه
- S5: قابلیت همکاری با WHO در برگزاری کارگاه ها و طرح های کشوری
- S6: همکاری با استادان سایر دانشگاه های علوم پزشکی و غیر علوم پزشکی داخل و خارج از کشور از رشته های مختلف جهت برگزاری کارگاهها و طرح های پژوهشی مشترک
- S7: همکاری با اداره مشارکت های مردمی دانشگاه علوم پزشکی تبریز و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
- S8: مشاوره و همکاری علمی با سازمانهای مردم نهاد (NGO) و خیریه ها
- S9: عقد تفاهم نامه همکاری مشترک با سایر مراکز تحقیقاتی در استان و خارج از استان
- S10: عضویت اعضای مرکز در کمیته های دانشگاهی و کشوری
- S11: راه اندازی نظام ثبت خشونت
- S12: همکاری با قطب جامعه شناسی سلامت دانشگاه تبریز
- S 13: تولید محصولات آموزشی جهت آگاه سازی جامعه و سیاستگذاران و مدیران
- S14: جذب گرنت های داخل دانشگاهی توسط اعضای مرکز

نقاط ضعف (Weaknesses)

- W1: نبود هیئت علمی پژوهشی تمام وقت
- W2: نبود کارشناس پژوهشی ثابت
- W3: کمبود فضای فیزیکی و امکانات و تجهیزات
- W4: نبود دانشجوی دکتری پژوهشی
- W5: جذب ناکافی گرنه های کشوری و بین المللی
- W6: ارتباطات بین المللی ناکافی مرکز
- W7: نبود ژورنال اختصاصی مرکز

فرصت ها (Opportunities)

- O1: درخواست سازمان های خارج دانشگاه جهت برگزاری کارگاه یا انجام پروژه
- O3: وجود سازمان های مردم نهاد و خیریه فعال در استان و علاقمند به همکاری با مرکز
- O4: وجود پتانسیل همکاری نهاد های بین المللی مرتبط مثل WHO ، UNDP و)
- O6: وجود مجمع ملی و استانی سلامت با تاکید بر مباحث عوامل اجتماعی موثر بر سلامت
- O7: تاکید بر رویکرد سلامت همه جانبه و انسان سالم در همه قوانین، سیاست های اجرایی و مقررات در سیاست های کلی "سلامت" نظام
- O8: حمایت وزارت بهداشت از مراکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در دانشگاه ها
- O9: ارزشیابی کیفی مراکز
- O10: سند مرجعیت علمی دانشگاه
- O11: ماموریت پاسخگویی اجتماعی دانشگاه

O12: وجود سند بیماریهای غیر واگیر کشوری و استانی

O13: دفتر مشارکت های مردمی دانشگاه

O14: همکاری بین سازمانی ورزش و جوانان - بهزیستی - استانداری - شهرداری، پزشکی قانونی).

O15: وجود دانشجویان علاقمند و با انگیزه

تهدیدها (threats)

T1: کم بها دادن به پژوهش های جامعه نگر

T2: دیر بازده بودن مطالعات در زمینه عوامل اجتماعی

T3: تغییرات سریع مدیریتی در سطوح مختلف سازمانهای اجتماعی

T4: تغییرات گسترده ساختار عوامل اجتماعی در جامعه

T5: آگاهی و نگرش نامناسب سیاست گزاران و نهاد های اجرایی در زمینه عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

T6: تعداد کم مجلات دارای ایندکس امتیاز دار در خصوص SDH در کشور

T8: شناخت ناکافی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در سطح دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی

رویکرد های استراتژیک (Strategic Direction) مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

S1: جذب گرنت و همکاری در پروژه های تحقیقاتی مشترک با سازمان های ملی و بین المللی

S2: طراحی و اجرای کارگاههای آموزشی و سمینار ها و کنگره ها با همکاری سازمان های ملی و بین المللی

S3: مشارکت در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری های سازمانهای مختلف فعال در زمینه SDH

S4: جلب مشارکت مردم و سازمانهای مردم نهاد در زمینه برنامه های مرکز تحقیقات SDH

S5: توسعه فضای فیزیکی و ساختار سازمانی مرکز تحقیقات SDH

S6: تقویت بخش دانشجویی مرکز

S7: راه اندازی مجله SDH

اهداف کلان (Goals):

G1: توسعه ساختاری مرکز

G2: توسعه و حمایت پژوهش های بین بخشی مرتبط با عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت در جامعه

G3: ترویج اهمیت عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در جامعه و سازمانهای مختلف

G4: افزایش همکاری های مشترک با سازمانهای ملی و بین المللی

G5: جلب مشارکت و توانمند سازی ذینفعان در خصوص عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت

G6: توسعه و حمایت از پژوهش های کاربردی در زمینه عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت

G7: ارتقای رتبه ارزشیابی کمی و کیفی مرکز

G8: حمایت از پژوهش های مشارکتی با جامعه

اهداف اختصاصی (Objectives):

G1: توسعه ساختاری مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

- **G101:** گسترش فضای فیزیکی مرکز تا ۲۰۰ متر مربع تا ۱۴۰۵
- **G102:** تصویب ساختار سازمانی و تشکیلات مرکز تا پایان سال ۱۴۰۴
- **G103:** تکمیل ساختار سازمانی مرکز تا پایان سال ۱۴۰۵
- **G104:** تکمیل تجهیزات و امکانات آموزشی و پژوهشی مرکز تا پایان سال ۱۴۰۴

G2: توسعه و حمایت پژوهش های بین بخشی مرتبط با عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت در

جامعه

- **G201:** طراحی و اجرای حداقل یک مگاپروژه تا سال ۱۴۰۵
- **G202:** اجرای حداقل دو طرح با سازمان های خارج از دانشگاه تا پایان سال ۱۴۰۵
- **G203:** اجرای حداقل ۱۰ طرح مشترک بین مرکزی تا پایان برنامه
- **G204:** افزایش سالیانه ۱۰ درصدی امتیاز پژوهشی مرکز

G3: ترویج اهمیت عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در جامعه و سازمانهای مختلف

- **G301:** برگزاری دو کارگاه روش پژوهش در مولفه های اجتماعی سلامت برای اعضای هیئت علمی و دانشجویان در طول برنامه

- **G302:** انتشار اهداف و اولويت هاى مركز و برگزارى كارگاهها و جلسات با ساير سازمانها (حداقل ۳ سازمان) در طول برنامه

- **G303:** تدوين حداقل ۱۰ محتواى الكترونيكى در خصوص SDH در طول برنامه

G4: افزايش همكارى هاى مشترك با سازمانهاى ملى و بين المللى

- **G401:** دريافت يك گرنت از سازمانهاى بين المللى در طول برنامه
- **G402:** دريافت دو گرنت پژوهشى داخلى خارج از دانشگاه در طول برنامه
- **G403:** برگزارى يك كارگاه مشترك بين المللى در طول برنامه
- **G404:** برگزارى يك همائش استانى/ ملى / بين المللى در طول برنامه

G5: جلب مشاركت و توانمند سازى ذينفعان در خصوص عوامل اجتماعى تعيين كننده سلامت

- **G501:** عقد ۳ تفاهم نامه با سازمانهاى همكار در راستاى اهداف مركز در طول برنامه
- **G502:** تدوين برنامه حمايت طلبى جهت ادغام مبحث SDH در تمامى كوريكولوم هاى آموزشى تا پايان برنامه
- **G503:** طراحي و اجراى سالانه يك كارگاه و يا دوره ي آموزشى در زمينه SDH براى سازمانهاى همكار و ذينفعان

- **G504:** اجرای مستمر آموزش های مبتنی بر جامعه از طریق رسانه های گروهی، همایش های مردمی در راستای SDH هر دو سال یک برنامه

G6: توسعه و حمایت از پژوهش های کاربردی در راستای لاین تحقیقاتی مرکز

- **G601:** طراحی/اجرای حداقل ۳ طرح یا پایاننامه مرتبط با نظام ثبت خشونت در طول برنامه
- **G602:** طراحی/اجرای حداقل ۴ طرح یا پایاننامه مرتبط با نسخه نویسی اجتماعی
- **G603:** تدوین حداقل ۲ خلاصه سیاستی و راهکار ها و دستورالعمل های اجرایی در زمینه خشونت در طول برنامه
- **G604:** طراحی، اجرا و ارزشیابی حداقل ۳ دوره آموزشی در زمینه خشونت
- **G605:** طراحی، اجرا و ارزشیابی حداقل ۳ دوره آموزشی در زمینه نسخه نویسی اجتماعی
- **G606:** طراحی، اجرا و ارزشیابی حداقل ۳ دوره آموزشی در زمینه مشارکت های مردمی

G7: ارتقای رتبه ارزشیابی کمی و کیفی مرکز

- **G701:** افزایش ۱۰٪ درصدی تعداد مقالات مرکز در هر سال در طول برنامه
- **G702:** افزایش تعداد موارد اثر گذاری و انتقال دانش در جامعه، نظام سلامت و مردم سالانه ۲۰٪ در طول برنامه

- **G703:** برگزاری دوره های آموزشی مداوم و ضمن خدمت مرتبط با اهداف مرکز حداقل ۲ برنامه

در سال در طول برنامه

- **G704:** افزایش ۳۰ درصدی تعداد طرحها و مقالات مرتبط با اولویت در هر سال در طول برنامه

- **G705:** افزایش طرحها و مقالات و کارگاههای مرتبط با لاین های خشونت، نسخه نویسی و

مشارکت مردمی

G8: حمایت از پژوهش های مشارکتی با جامعه

- **G801:** طراحی، اجرا و حمایت از ۳ طرح مشارکتی با همکاری NGO ها / خیریه ها در طول

برنامه

- **G802:** طراحی، اجرا و حمایت از طرح های CBPR در طول برنامه